

„Time for English”

1. Założenia programu „Time for English”.

Główny cel ostatnich zmian w zakresie wychowania przedszkolnego to wprowadzenie obowiązkowej, bezpłatnej nauki języka obcego dla wszystkich dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego. Stało się to możliwe dzięki dodaniu do podstawy programowej nowego obszaru „Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym”. Treści nowego obszaru mogły być realizowane już od 1 września 2014 r. Natomiast obowiązek w tym zakresie od 1 września 2015 r. został wprowadzony w stosunku do dzieci pięcioletnich, a od 1 września 2017 r. w stosunku do wszystkich dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego. Wyniki badań wskazują na to, że dzieci uczące się języka obcego od wczesnego dzieciństwa szybciej osiągają płynność w mówieniu i mają lepszą wymowę.

Niniejszy program przeznaczony jest dla uczniów rozpoczynających naukę od zera. Oparty jest na założeniach znowelizowanej podstawy programowej wychowania przedszkolnego, zawartych w **Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół**. Uwzględnia także założenia *Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego*, najnowsze trendy w edukacji dzieci oraz praktyczne doświadczenia z pracy z małymi dziećmi.

2. Teoretyczna podstawa koncepcji programu „Time for English”.

W wieku przedszkolnym dziecko zdobywa umiejętności funkcjonowania w szerszej grupie, wychodzi w świat, poza znany mu krąg rodzinny. Rolą nauczyciela i wychowawcy jest objaśnianie dziecku rzeczywistości i rządzących nią praw, zaszczepienie pozytywnego stosunku do otaczającego je świata, przedstawienie właściwej hierarchii wartości i uwrażliwienie na problemy innych. Nauczyciel języka obcego powinien w tym procesie aktywnie uczestniczyć, dbając o rozwój umysłowy przedszkolaka, zdobywanie przez niego umiejętności językowych i wspierając go w kształtowaniu właściwych postaw życiowych. Dzieci w wieku przedszkolnym poznają świat wszystkimi zmysłami, poszerzają swoją wiedzę i umiejętności głównie poprzez działanie, które zawsze jest pewną formą zabawy. Dlatego zajęcia językowe powinny dostarczać dzieciom jak najwięcej okazji do poznawania i przyswajania języka podczas aktywnego badania świata w formie zabawy. Ważne są ćwiczenia stymulujące wszechstronny rozwój dziecka. Powinny one zawierać elementy ruchu, dźwięku i obrazu. Pozwólmy zatem dziecku działać na polu plastycznym, konstrukcyjnym, muzycznym i dramatycznym. Należy też pamiętać, że dziecko myśli i działa „tu i teraz”, dlatego wiedza, którą nauczyciele w przedszkolu chcą przekazać dzieciom, powinna nawiązywać do najbliższych dziecku problemów, odpowiadać na indywidualne zapotrzebowania każdej grupy, a także każdego dziecka. Ważne jest owo rozpoznanie potrzeb danej grupy i każdego z dzieci do niej należących, bowiem kluczem do efektywnego nauczania jest znajomość psychiki, możliwości i potrzeb małych uczniów. Dzieci w wieku przedszkolnym muszą czuć się bezpiecznie, pewnie – tylko w takim środowisku nauczanie przyniesie pożądane efekty.

Bardzo istotny w nauce języka jest również kontakt nauczyciela z rodzicami. Rodzice powinni być świadomi tego, że nauka języka obcego w przedszkolu to przede wszystkim dobra zabawa. Jej celem jest uwrażliwienie dziecka na język obcy, uświadomienie mu, że jest on w dzisiejszym świecie elementem wszechobecnym. Dziecko wystawione na działanie języka obcego może

na początku reagować niepokojem i niechęcią do mówienia. Uszanujmy tak zwane „prawo dziecka do milczenia“. To, że milczy nie oznacza wcale, że się nie uczy. Na razie „nasyca się“ językiem, po to by pewnego dnia przemówić.

3. Charakterystyka dzieci w wieku przedszkolnym.

Wiek przedszkolny uważany jest przez psychologów za krytyczny dla rozwoju jednostki. To okres najistotniejszych przemian rozwojowych we wszystkich sferach, czas kształtowania się osobowości i nabywania nowych umiejętności. Faza wieku przedszkolnego zaczyna się mniej więcej w 3 roku życia, a kończy się w chwili podjęcia nauki szkolnej, co zgodnie z reformą edukacji następuje w wieku 6 lub 7 lat. Wraz z wiekiem dziecka i ciągłym jego rozwojem fizycznym i intelektualnym, zmieniają się jego możliwości i potrzeby, zwiększa się czas koncentracji, rozwija ciekawość badawcza, kształtuje myślenie wyobrazeniowe, rozwija się sprawność manualna i koordynacja wzrokowo-ruchowa. Dziecko z czasem staje się bardziej uspołecznione, samodzielne i coraz lepiej kontroluje swoje emocje. Każde dziecko stanowi oczywiście odrębną indywidualność i rozwija się w swoim tempie. Można jednak zaobserwować pewne charakterystyczne cechy dla dzieci w poszczególnych latach edukacji przedszkolnej. Dzieci w okresie przedszkolnym nie stanowią spójnej grupy pod względem rozwojowym. Ich rozwój przebiega nierównomiernie i skokowo. Często się zdarza, że w jednej grupie znajdują się dzieci o bardzo zróżnicowanym poziomie emocjonalnym i intelektualnym. Wszystkie procesy poznawcze u dzieci w wieku przedszkolnym są w fazie intensywnego rozwoju, a podstawowe funkcje psychiczne nie są jeszcze w pełni rozwinięte i ukształtowane. Myślenie, mowa i postrzeganie związane są silnie z działaniem.

Dziecko 3-letnie:

- Typowy trzylatek używa słowa „tak” równie łatwo, jak wcześniej używał słowa „nie”.
- Lubi nie tylko brać; chętnie daje; lubi się dzielić – zarówno przedmiotami, jak i doświadczeniami.
- Nie potrzebuje już ścisłej powtarzalności wszystkich działań, czuje się też znacznie bezpieczniej – zarówno z sobą samym, jak i z innymi.
- Dziecko nie jest już nieustępliwe, sztywne, dominujące, żądające. Nie wszystko musi już być zrobione zgodnie z jego wolą.
- Lubi zawierać przyjaźnie i chętnie odda zabawkę lub ustąpi, by pozostać z kimś w dobrych stosunkach – do czego wcześniej nie było zdolne.
- Bardzo interesuje się językiem, którym się posługuje; bardzo dynamicznie rozwija się sprawność językowa i zasób słów, a co za tym idzie – zdolność rozumienia innych.
- Uwielbia nowe słowa, które często działają na niego jak czarodziejskie zaklęcia, zwracając jego zachowania w pożądanym przez nas kierunku. Słowa takie jak „nowy”, „inny”, „duży”, „niespodzianka”, „tajemnica” wskazują na coraz większą fascynację nowymi horyzontami. Słowa takie jak „pomóż”, „mógłbyś”, „zgadnij”, motywują go do podejmowania pożądanых działań.

Dziecko 3,5-letnie:

- Dziecko, którego ręce dotychczas były mocne i pewne, może nagle zacząć rysować cieniutką, drżącą linią albo stawiać klocki wyraźnie trzęsącymi się dłońmi. W tym wieku zaczyna się jąkać wiele spośród tych dzieci, które przedtem w ogóle nie miały z tym problemów.
- Silnie manifestuje potrzebę rozładowania emocji. Służy temu mruganie powiekami, obgryzanie paznokci, dłubanie w nosie, tiki twarzy i innych części ciała, a nawet ssanie palca.

- Poczucie braku bezpieczeństwa wyraża częstym płaczem, pojękiwaniem i ciągłym zapytywaniem matki: „Kochasz mnie?” albo też pretensją: „Nie kochasz mnie już”. Ma również rozmaite wymagania w stosunku do starszych: „Nie patrz”, „Nie mów”, „Nie śmieję się”; albo też żąda, aby całą uwagę skupiono na nim i jest okropnie zazdrosny, gdy inni członkowie rodziny zwracają się do siebie nawzajem.

Dziecko 4-letnie:

- Jest bardziej, niż w jakimkolwiek innym wieku, nie do opanowania i to właściwie w każdym rodzaju aktywności.
- Nie do opanowania ruchowo: bije, kopie, rzuca kamieniami, niszczy przedmioty, ucieka.
- Nie do opanowania emocjonalnie: głośny, niemądry śmiech występuje na przemian z napadami złości.
- Wulgarnie wyrażenia wchodzą w zasób normalnego słownictwa. Nie używa ich tylko wyjątkowo, tam gdzie mogłyby pasować lecz powraca do nich z upodobaniem, zarykując się przy tym niemądrym śmiechem, który dowodzi, że w pełni zdaje sobie sprawę z ich niestosowności.
- Uwielbia przeciwstawiać się poleceniom rodziców, opiekunów, nauczycieli.
- Musi mieć możliwość sprawdzenia się. Trzeba mu pozwolić jechać na rowerze w jedną i drugą stronę ulicy i na coraz dalszą odległość.
- Trzeba mu także pozwolić, by w czasie spaceru biegł naprzód i czekał na najbliższym rogu.
- Potrafi być zaskakująco odpowiedzialny, jeżeli zezwoli mu się na pewną ekspansję.
- Należy lekko popuszczać lejce ale czujnie reagować na te momenty, kiedy konieczne staje się ich gwałtowne, ostre ściągnięcie.

Dziecko 4,5-letnie:

- Stara się rozdzielić rzeczywistość od wyobrażeń i nie gubi się we własnych fantazjach tak łatwo, jak wcześniej.
- Jest bardziej konsekwentny niż młodsze dzieci.
- Jest zawziętym dyskutantem.
- Lepiej nad sobą panuje i rozwija wiele ze swoich zdolności.
- Potrafi poradzić sobie z własnym rozdrażnieniem.
- Ma lepszą sprawność motoryczną przejawiającą się w rysowaniu.
- Zaczyna wykazywać zainteresowanie literami i cyframi; niekiedy umie całkiem nieźle liczyć/przeliczać, choć zdarza się, że pominie niektóre liczby.
- Następuje gwałtowny rozwój intelektualny.

Dziecko 5-letnie:

- Jest spokojne, przyjacielskie, choć bardzo ruchliwe.
- Jest ciekawe świata, choć nie potrafi jeszcze dostrzec związków logicznych.
- Zadaje dużo pytań.
- W szybkim tempie rozwija się jego wyobraźnia i fantazja.
- Wzrasta możliwość skupienia uwagi, choć nadal ma problemy z koncentracją.
- Rozwija się ekspresja plastyczna.
- Często bawi się samodzielnie, nie w grupie.
- Jego aktywność opiera się na praktycznym działaniu, na zabawach ruchowych, konstrukcyjnych i tematycznych.
- Ma dużą potrzebę odnoszenia sukcesu, zyskania akceptacji.
- Rozszerza się jego zasób słownictwa, rosną umiejętności myślenia i komunikacji werbalnej. Ma lepszą koordynację ruchową.

4. Kompetencje językowe.

Według zaleceń *Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie i ocenianie* (2003)¹ podczas prowadzenia zajęć językowych istotne jest kształtowanie językowych kompetencji uczniów, do których zalicza się głównie kompetencje lingwistyczne oraz komunikacyjne (socjolingwistyczne). Poziom kompetencji lingwistycznej wpływa na ogólną sprawność komunikacyjną, chociaż sama znajomość poszczególnych słów nie jest równoznaczna z umiejętnością ich zastosowania. Sprawność mówienia zależy zatem nie tylko od kompetencji lingwistycznej². Dlatego też równoległe do kształcenia na poziomie słownikowym należy rozwijać umiejętności komunikacyjne uczniów, które niestety na etapie wczesnej edukacji często kształtuje się jedynie na poziomie wyrazu i prostego zdania. Warto wprowadzać różne sytuacje użycia języka, gdyż okazja do pełnego kształtowania kompetencji komunikacyjnej podczas zajęć z języków obcych jest nie do przecenienia. Zwracał na to uwagę już Lew Wygotski³, twierdząc, że język obcy pozwala pojmować dziecku język ojczysty. Uczeń powinien więc stawać się pełnowartościowym uczestnikiem interakcji – jest to ważne od samego początku procesu kształcenia językowego.

Sama znajomość reprezentacji dźwiękowej czy graficznej języka to nie wszystko. Język jest przecież narzędziem komunikacji. Rozwój terminu *kompetencja komunikacyjna* doprowadził do powstania podkategorii, które akcentują socjolingwistyczne oraz psychologiczne aspekty komunikacji.

Wyróżnia się zatem m.in.: kompetencję socjolingwistyczną, która dotyczy znajomości skryptów interakcji, czy kompetencję strategiczną, związaną np. z umiejętnością działania pomimo braków językowych i podejmowaniem działań naprawczych czy pomocniczych przy niedostatkach kompetencji gramatycznej⁴. Należy więc – oprócz kształtowania kompetencji językowych – wspierać rozwijanie kompetencji komunikacyjnej, tak aby użytkownik języka mógł wchodzić w interakcje z innymi osobami, a także umiejętnie nawiązywał, prowadził i kończył rozmowę, dostosowując swoje wypowiedzi do osoby, tematu i miejsca. Hanna Komorowska⁵ zwraca uwagę, że jednym z podstawowych kryteriów selekcji materiału językowego powinna być jego wartość komunikacyjna.

Wskaźnikiem efektywności wczesnego nauczania języków obcych nie może być jedynie liczba słów, które dziecko wymienia z pamięci lub zapamiętane teksty piosenek, które uczeń odtwarza często bez zrozumienia poszczególnych słów czy zwrotów i tym samym nie jest w stanie posłużyć się nimi w innym kontekście.

1 *Europejski System Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, (2003), Warszawa: CODN.

2 Bachman L., Palmer A., (1996), *Language Testing in Practice: Designing and Developing Useful Language Tests*, Londyn: Oxford Applied Linguistics.

3 Wygotski L., (1971), *Myślenie i mowa*, [w:] tegoż, *Wybrane prace psychologiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

4 Canale M., Swain M.M., (1980), *Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing*, „Applied Linguistics”, nr 1.

5 Komorowska H., (1999), *Metodyka nauczania języka angielskiego*, Warszawa: WSiP.

Podstawową zasadą wczesnego nauczania języków obcych jest nadrzędność sprawności rozumienia ze słuchu i mówienia, ze szczególnym zwróceniem uwagi na rozwój sprawności prowadzenia rozmowy i uczestniczenia w niej. Podczas rozwijania sprawności mówienia we wczesnej edukacji językowej nie można zatrzymać się tylko na okresie imitacji. Mechanizm powtarzania przez dzieci określonych fraz językowych nie służy przyswajaniu języka. Podczas wczesnego nauczania języków obcych niezwykle ważne jest zatem wspieranie gotowości do mówienia.

Kluczowe są więc:

- konsekwentne używanie języka obcego przez nauczyciela,
- wspieranie spontanicznych wypowiedzi uczniów i działań językowych („działanie słowami”),
- prowokowanie interakcji w grupie w języku obcym,
- wykorzystywanie naturalnych zdolności aktorskich dzieci ⁶.

5. Zasady nauczania języków obcych⁷.

Zasady nauczania zostały określone w ogólnych normach, których warto przestrzegać podczas procesu kształcenia. Do najważniejszych zasad zalicza się: zasadę pogłębienia nauczania, zasadę dostosowania materiału nauczania do poziomu słuchaczy (przystępność), zasadę stopniowania trudności oraz zasadę trwałego przyswojenia wiedzy przez uczniów. Poniżej znajduje się ich krótka charakterystyka.

Zasada pogłębienia nauczania

W pracy dydaktycznej słowo nie powinno zastępować rzeczywistości. Zaleca się więc osadzanie edukacji w możliwie autentycznych kontekstach. Podczas zajęć warto – o ile to możliwe – wykorzystywać realne przedmioty zamiast ich graficznej reprezentacji. A jeśli już musimy posilkować się kartami obrazkowymi, wówczas istotne jest, aby oprócz atrakcyjności wizualnej cechowała je realność przedstawianych obiektów.

Zasada dostosowania materiału nauczania do poziomu słuchaczy

W procesie kształcenia należy uwzględniać możliwości psychofizyczne uczniów. Przy doborze materiału nauczania czy nawet określonych metod oraz technik pracy należy brać pod uwagę ich przystępność dla uczniów. Wybrany do realizacji materiał nauczania powinien być bliski dzieciom. Dobrze też, jeśli jest on zharmonizowany – chociażby w pewnym stopniu – z realizowanym programem dydaktyczno-wychowawczym.

Zasada stopniowania trudności

Kształcenie należy rozpoczynać od nieskomplikowanych sytuacji komunikacyjnych, łatwych do zidentyfikowania przez dzieci. Z czasem można rozbudowywać je i poszerzać, przy jednoczesnym spiralnym powracaniu do znanego już dzieciom słownictwa.

Zasada trwałego przyswojenia wiedzy przez uczniów

6 Komorowska H., (1996b) *Sytuacja polska a rekomendacje Rady Europy w zakresie nauczania języka obcego*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4

7 Kotarba M., (2007), *Przedszkolak, język obcy i... ty. Metodyka nauczania języków obcych w przedszkolach*, Pułtusk: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora.

Proces uczenia się jest złożony, jednakże rolą nauczyciela jest organizowanie takich sytuacji edukacyjnych, w których uczniowie będą w stanie przyswoić sobie określony materiał nauczania i osiągnąć cele kształcenia przyjęte do realizacji. Należy pamiętać o zmienności rytmu zajęć, tak aby przeplatać aktywności dynamiczne, angażujące ruch z aktywnościami statycznymi. Jeden rodzaj ćwiczenia nie powinien trwać zbyt długo, gdyż dzieci mogą stracić motywację, a nawet zniechęcić się do podobnych zadań w przyszłości. U dzieci w wieku przedszkolnym musimy się liczyć z jeszcze niewielką sprawnością zapamiętywania materiału. Częstotliwość powtórzeń uznaje się za optymalną, jeżeli pokrywa się z tzw. krzywą zapominania Hermanna Ebbinghausa. Najwyższy stopień zapominania występuje w pierwszych dwóch dobach po ekspozycji na nowy materiał, po drugim dniu proces zapominania wyraźnie spowalnia. Korzystne jest więc – o ile to możliwe – zwiększenie liczby powtórzeń w pierwszych dwóch dobach po wprowadzeniu nowego materiału.

6. Cele programu „*Time for English*”.

W myśl zapisów zawartych w podstawie programowej, celem wychowania przedszkolnego jest:⁸

- 1) wspomaganie dzieci w rozwijaniu uzdolnień oraz kształtowanie czynności intelektualnych potrzebnych dzieciom w codziennych sytuacjach i w dalszej edukacji;
- 2) budowanie systemu wartości, w tym wychowywanie dzieci tak, żeby lepiej orientowały się w tym, co jest dobre, a co złe;
- 3) kształtowanie u dzieci odporności emocjonalnej koniecznej do racjonalnego radzenia sobie w nowych i trudnych sytuacjach, w tym także do łagodnego znoszenia stresów i porażek;
- 4) rozwijanie umiejętności społecznych dzieci, które są niezbędne w poprawnych relacjach z dziećmi i dorosłymi;
- 5) stwarzanie warunków sprzyjających wspólnej i zgodnej zabawie oraz nauce dzieci o zróżnicowanych możliwościach fizycznych i intelektualnych;
- 6) troska o zdrowie dzieci i ich sprawność fizyczną; zachęcanie do uczestnictwa w zabawach i grach sportowych;
- 7) budowanie dziecięcej wiedzy o świecie społecznym, przyrodniczym i technicznym oraz rozwijanie umiejętności prezentowania swoich przemyśleń w sposób zrozumiały dla innych;
- 8) wprowadzenie dzieci w świat wartości estetycznych i rozwijanie umiejętności wypowiedzenia się poprzez muzykę, taniec, śpiew, małe formy teatralne oraz sztuki plastyczne;
- 9) kształtowanie u dzieci poczucia przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej i wspólnoty narodowej) oraz postawy patriotycznej;
- 10) zapewnienie dzieciom lepszych szans edukacyjnych poprzez wspieranie ich ciekawości, aktywności i samodzielności, a także kształtowanie tych wiadomości i umiejętności, które są ważne w edukacji szkolnej;
- 11) przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym poprzez rozbudzanie ich świadomości językowej i wrażliwości kulturowej oraz budowanie pozytywnej motywacji do nauki języków obcych na dalszych etapach edukacyjnych, a w przypadku dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym - rozwijanie świadomości istnienia odmienności językowej i kulturowej (...).

Nauczanie języka angielskiego w wieku przedszkolnym ma na celu przede wszystkim tworzenie kultury posługiwania się językiem obcym. Wpływa również na motywowanie, zachęcanie, stwarzanie sytuacji sprzyjających odkrywaniu świata, jak i wykorzystywanie naturalnych predyspozycji dziecka do rozwijania umiejętności językowych oraz wspierania rozwoju poznawczego i emocjonalnego dziecka..

Cele szczegółowe programu:

- stopniowe poznawanie podstaw materiału językowego, który będzie stanowił bazę do dalszej nauki,
- motywowanie do nauki języka angielskiego,
- rozwój kompetencji komunikacyjnej,
- wdrażanie dzieci do pracy w grupie,
- umacnianie wiary dziecka we własne siły i w możliwości osiągnięcia założonych celów,
- rozwijanie wrażliwości estetycznej i moralnej dziecka oraz jego indywidualnych zdolności twórczych.

7. Treści nauczania.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego określa treści nauczania w zakresie przygotowania dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym.

Wg tych zapisów dziecko kończące wychowanie przedszkolne i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) uczestniczy w zabawach, np. muzycznych, ruchowych, plastycznych, konstrukcyjnych, teatralnych;
- 2) rozumie bardzo proste polecenia i reaguje na nie;
- 3) powtarza rymowanki, proste wierszyki i śpiewa piosenki w grupie;
- 4) rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych, gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami.

8. Założenia metodyczne.

Na obudowę dydaktyczną składają się scenariusze oraz pomoce dydaktyczne pogrupowane w następujący sposób:

Początek – **Start Up** realizuje następujące tematy:

- Powitania,
- Liczenie,
- Kolory,
- Owoce,
- Ruch,
- Kształty

W skład zestawu środków dydaktycznych wchodzi:

- Program nauczania języka angielskiego dla przedszkola
- 10 gotowych scenariuszy lekcji
- Instrukcje 42 gier i zabaw
- Liczmany – owoce
- Plakat – owoce
- Kostka z kieszonkami
- Karty obrazkowe do kostki – zestaw 1
- Stemple – owoce x2
- Duże poduszki do stempli x2
- CD z nagraniem: poleceń wydawanych dzieciom, słów i zwrotów, 4 piosenki do tematów: powitanie, kolory, owoce, aktywności ruchowe, wymowa słówek i poleceń

- Lizak Time for English (sygnalizuje czas na naukę języka angielskiego; pomaga zaprosić dzieci do zabawy)
- Teczka tekturowa do instrukcji

Część główna – **Main Course** realizuje następujące tematy:

- Emocje,
- Zwierzęta hodowlane,
- Zwierzęta Safari,
- Ubrania,
- Rodzina,
- Zabawki,
- Boże Narodzenie.

W skład zestawu środków dydaktycznych wchodzi:

- 20 scenariuszy lekcji
- Instrukcje 80 gier i zabaw
- Liczmany – zagroda
- Flash cards (18 szt.)
- Morphun zwierzęta
- Koraliki zoo
- Gra – Ubieramy Koty
- Karty obrazkowe do kostki – zestaw 3
- Historyjki obrazkowe – czynności życia codziennego
- Patyczkowa rodzinka x2
- Pacynki emocje
- Stemple – zabawki x2
- CD 1, 10 piosenek
- CD 2 audio - wymowa słówek i poleceń
- Teczka tekturowa do instrukcji

9. Wybrane metody, techniki i formy pracy.

TPR – *total physical response*⁹

Istotą tego podejścia pedagogicznego jest łączenie mowy z ruchem. Dzieci słuchają i reagują, wykonując określone ruchy czy czynności, czyli angażując swoje ciało. Uczniowie nie są zmuszani do mówienia, a nawet powtarzania. Słuchanie i fizyczne reakcje służą dwóm celom: ułatwiają kojarzenie danego słowa czy zwrotu z czynnością oraz sprzyjają tzw. pasywnemu uczeniu się języka i jego struktury. Zgodnie z tym podejściem nie naucza się gramatyki, a intuicyjne formowanie reguł przez dzieci (ang. *codebreaking*) następuje poprzez dostarczenie im określonego materiału językowego. Nauczyciel niejako czeka, aż uczeń spontanicznie włączy się do mówienia w obcym języku, aranżuje przy tym różnorodne sytuacje zadaniowe, które można odegrać na poziomie fizycznym – może to dotyczyć prostych komend (wstańcie, usiądźcie), ale także całościowych sytuacji komunikacyjnych. Nie należy zmuszać dzieci do mówienia w języku obcym,

9 Rozporządzenie MEN z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

warto jednak podkreślić, że respektowanie okresu ciszy nie wyklucza działań zmierzających do rozwijania językowej kompetencji komunikacyjnej.

Twórcą TPR jest James Asher, który opracował to podejście, bazując na trzech założeniach:

1. Języka ojczystego dzieci uczą się głównie poprzez słuchanie, dlatego nauczając języka obcego, należy dostarczać im tzw. bogatego języka, aby mogły poznawać język obcy, słuchając określonych wyrażeń.
2. Nauka języka powinna angażować prawą półkulę mózgu, która jest odpowiedzialna za wyobraźnię i kreatywność, kiedy pojawiają się kolor, muzyka, ruch.
3. Nauka języka nie powinna wiązać się ze stresem i lękiem przed popełnieniem błędu.

Zabawy sensoryczne

Dzieci od urodzenia poznają świat angażując w to jak najwięcej zmysłów – dotykają, waczą, smakują, oglądają, słuchają. Jest to ich naturalny sposób kontaktu ze światem zewnętrznym. Według J. Ashera nauka języka obcego powinna wiązać się z kolorem, muzyką oraz ruchem, warto więc wykorzystać zabawy sensoryczne podczas zajęć z języków obcych.

Rozróżniamy następujące typy aktywności preferowane przez uczniów reprezentujących poszczególne typy sensoryczne:

Wzrokowcy

- Lubią się uczyć, patrząc i obserwując.
- Cenią porządek wokół siebie, drażni ich bałagan, np. w piórniku, dążą do ładu.
- Opowiadają obrazowo i mają trudności z odtworzeniem z pamięci rzeczy, które tylko słyszeli.
- Charakteryzuje ich duża ilość ruchów mimicznych wokół oczu: mruganie, mrużenie oczu, unoszenie brwi itp.
- Chętnie korzystają z kolorowych plansz, wykresów, obrazków, zdjęć itd.; lubią obcować z kolorem i kształtem.
- Dekoncentrują się w nieładzie oraz gdy coś przyciąga ich wzrok (np. ruch).

Słuchowcy

- Lubią się uczyć, słuchając historyjek, bajek, dialogów.
- Powtarzają na głos to, co usłyszą, lubią dużo mówić, opowiadają z łatwością.
- Często mówią do siebie albo opowiadają sobie, co kolejno trzeba wykonać.
- Lubią pracować w grupach czy w parach, kiedy można wspólnie śpiewać, rozmawiać.
- Nie lubią kolorować, wypełniać zeszytów ćwiczeń, robić dopisków w podręcznikach itd.
- Lubią piosenki, rymowanki, teksty rytmizowane.
- Dekoncentrują się w hałasie.

Kinestetycy

- Lubią się uczyć, wykonując różne ruchy i reagując całym ciałem.
- Lubią zadania wymagające poruszania się, tańczenia.
- Zapamiętanie nowego materiału ułatwia im łączenie słowa z ruchem.
- Cechuje ich wysoka żywiołowość i emocjonalność.

- Chcą bezzwłocznie przystępować do realizacji polecenia.
- Lubią bezpośrednio zaangażowanie, gry, symulacje itp.
- Dekoncentrują się w wymuszonych pozycjach statycznych.

Dotykowcy

- Lubią się uczyć, angażując dłonie i palce, odbierając doświadczenia dotykowe na skórze.
- Lubią zadania wymagające manipulowania przedmiotami.
- Dużo i żywo gestykują.
- Najlepiej uczą się w spokojnym otoczeniu, ważne są dla nich pozytywne emocje osób, z którymi pracują.
- Dekoncentrują się, gdy nie mogą używać dłoni i palców.

Celem zabaw stosowanych w nauczaniu dzieci jest łączenie produkcji językowej z czynnościami motorycznymi. Nauczyciel uczący dzieci przedszkolne musi mieć świadomość, jakie są ich możliwości. Dzieci szybko się uczą ale równie szybko zapominają. Potrafią skoncentrować się na krótki czas, mają wiele naturalnej ciekawości, jednak szybko się nudzą i zniechęcają. Założeniem nauczania języka na tym poziomie powinno być więc uczenie poprzez działanie, co w przypadku dzieci przedszkolnych oznacza właśnie zabawę. Potraktują one wówczas naukę jak dobrą rozrywkę i będą chętnie do niej wracać. Zabawy powinny być zróżnicowane i sprawiać dzieciom radość.

Symboliczne odgrywanie

Istotą tej techniki jest improwizacja angażująca ruch i gest, mowę, myślenie i emocje. Podczas językowego kształcenia dzieci warto zachęcać je do odgrywania scenek, podejmowania prób opowiadania wysłuchanych historyjek, reagowania w sposób niewerbalny, tzn. pokazywania, co oznacza dane słowo czy czynność (według zaleceń TPR – *total physical response*, patrz wyżej). Zamiast po prostu wprowadzać poszczególne słowa, warto organizować sytuacje znaczące, które niosą określoną treść i wspomagają używanie języka. Należy zaplanować takie sytuacje edukacyjne, w których dzieci mogą w bezpiecznych ćwiczeniowych warunkach symbolicznie odegrać daną czynność czy zespół czynności. Nauczyciel musi też pamiętać, że uczniowie chętniej realizują zadania, które wiążą się z nagrodą. W trakcie procesu kształcenia należy unikać – na ile to możliwe – tzw. następstw karzących, czyli poprawiania, korygowania, upominania. Aby nowe jednostki informacji mogły na stałe pozostać w pamięci dziecka i by mogło ono nabrać biegłości w nowo wyuczonych zachowaniach, na kolejnych etapach nauczania należy stwarzać atrakcyjne sytuacje powtórzeń i ćwiczeń.

Mapa mentalna

Tworzenie map mentalnych to technika nauczania oparta na luźnych skojarzeniach, które mają potem pomóc przy wywoływaniu określonych schematów poznawczych. Mapa mentalna wspiera proces zapamiętywania i warto ją przygotowywać wspólnie z uczniami zarówno przed realizacją określonej partii materiału, podczas jej trwania, jak i po zakończeniu nauki. Na mapie mentalnej mogą się znaleźć rysunki wykonane przez dzieci, kojarzące im się z danym tematem.

Diagram Venna

Tworzenie diagramów to technika, która wykorzystuje naturalne tendencje każdego człowieka do porządkowania słów oraz ustalania powiązań między nimi. Dlatego też diagram Venna wspiera

proces budowania językowego obrazu rzeczywistości. Koncentrujemy się tu nie tylko na przeciwieństwach i różnicach, lecz także ustalamy to, co podobne, wspólne, identyfikujemy powiązania pomiędzy poszczególnymi kategoriami tematycznymi. Podobnie jak w przypadku mapy mentalnej, na diagramie mogą pojawić się rysunki wykonane przez dzieci lub zdjęcia. Diagram Venna pomaga zilustrować zależności pomiędzy określonymi zbiorami. Zbiory reprezentowane są na ogół na płaszczyźnie elipsy, mogą mieć różne kolory. Tworzymy zbiór A oraz zbiór B i ustalamy ich część wspólną, np. A: zbiór mebli kuchennych oraz B: zbiór mebli pokojowych i szukamy części wspólnej, czyli mebli, które mogą znajdować się zarówno w kuchni, jak i w pokoju. Proces tworzenia poszczególnych zbiorów wspomagamy ilustracjami lub np. odgłosami dźwiękonaśladowczymi.

Piosenki

Wykorzystanie piosenek w sposób naturalny może stanowić rdzeń nauczania dzieci języka obcego. Piosenki są nośnikiem nowych struktur zdaniowych, wyrabiają u dzieci pamięć mechaniczną i wspomagają opanowanie mowy, ucząc języka komunikacji przydatnego w codziennym życiu.

Oto inne powody, dla których piosenki są ważne w nauczaniu języka obcego dzieci w wieku przedszkolnym:

- Użycie piosenek stanowi analogię do doświadczeń uczenia się przez dzieci ich ojczystego języka.
- Połączenie słów z nastrojową lub rytmiczną muzyką znacznie ułatwia ich zapamiętywanie.
- Nieregularna pozycja akcentowanej sylaby w języku obcym może być z powodzeniem zapamiętana w dobrze skomponowanej piosence.
- Struktura zdania może być zapamiętana w sposób naturalny, poprzez powiązanie jej z frazami muzycznymi.
- Piosenki z aktywnością ruchową maksymalizują efekt równoczesnego uczenia się poprzez doznania wzrokowe, słuchowe, werbalne i ruchowe.
- Piosenki są idealnym sposobem uczenia się i umożliwiają zachowanie w pamięci podstawy drugiego języka.
- Piosenki, których nauczyliśmy się w dzieciństwie pozostają w nas aż do dorosłości.

Historyjki

Historyjki mają ogromne znaczenie w edukacji dzieci, również w nauczaniu języka obcego. Dzieci uwielbiają historyjki. Uczenie za pomocą historyjek, podobnie jak w przypadku piosenek, stanowi analogię do doświadczeń uczenia się przez dzieci ich ojczystego języka. Słuchanie historyjek jest dla dzieci znajome i przyjemne, czują się wtedy swobodnie. W sytuacji wolnej od stresu przyswajanie języka potęguje się. Historyjki dostarczają również kontekstu ułatwiającego dzieciom zrozumienie znaczenia i zastosowania nowych słów, są też doskonałym środkiem pozwalającym przyswajać język dzięki powtórzeniom. Ta technika jest dla dzieci interesująca i przyczynia się do zapamiętywania całych konstrukcji zdaniowych oraz słownictwa w formie zabawy. Odpowiednio zilustrowane, są łatwiej zapamiętywane i odtwarzane przez dzieci w różnych sytuacjach zadaniowych. Historyjki mogą być podstawą podczas przygotowania przedstawienia z udziałem dzieci.

Używanie pacynki

Użycie pacynki jest bardzo pomocne w celu nawiązania efektywnego kontaktu z dziećmi oraz stworzenia poczucia tajemniczości i podniecenia w prezentacji słownictwa. Pozwala również w jednakowy sposób rozpoczynać i kończyć każdą lekcję. Rutynowe działania są ważnym elementem zajęć, dającym dzieciom ramy uczenia się. Pacynka jest niezastąpiona przy przedstawianiu historyjki. Może być używana zawsze, kiedy nauczyciel uzna, że mogłaby być pomocna w procesie nauczania.

Jedną z technik wykorzystania pacynki jest posługiwanie się nią wyłącznie wtedy, gdy nauczyciel mówi po angielsku. W przypadku gdy zachodzi chwilowa konieczność użycia języka ojczystego, nauczyciel chowa pacynkę za plecami.

Używanie kart obrazkowych (*flashcards*)

Karty obrazkowe są niezastąpioną pomocą dydaktyczną w pracy z małymi dziećmi (patrz: zasada pogładowości). Powinny być używane do prezentowania nowego słownictwa. Można umieścić je na ścianie lub podłodze, aby powtarzać słownictwo. Stosuje się je w wielu ćwiczeniach dodatkowych. Można też bawić się nimi z dziećmi w zgadywanki np. nauczyciel próbuje zgadnąć, co jest na karcie, którą widzą dzieci np. *It's a car*. Dzieci muszą zrozumieć, co mówi nauczyciel i zareagować *Yes!/No!*. Następnie dzieci mogą kolejno odgadywać przedmioty z kart.

Gry i zabawy

Gry i zabawy można stosować w różnych fazach zajęć. Na początku lekcji lub po ćwiczeniach statycznych, wymagających koncentracji, najlepiej zastosować gry i zabawy pobudzające: zabawy ruchowe z bieganiem, skakaniem, orientacyjno-porządkowe, zgadywanki, gry zachęcające do mówienia. Na zakończenie zajęć zalecane są zabawy uspokajające, opierające się na słuchaniu (np. głuchy telefon), gry planszowe typu *memory*, prace plastyczno-techniczne. Tego rodzaju zabawy sprzyjają rozwijaniu umiejętności koncentracji, relaksują, dają możliwość odpoczynku dużym grupom mięśniowym.

Najbardziej odpowiednia i skuteczna metoda przekazywania dzieciom podstaw obcego języka to zabawa.

Techniki włączania do procesu kształcenia językowego informacji z innych dziedzin wiedzy (*Content and Language Integrated Learning, CLIL*)

CLIL jest podejściem pedagogicznym, które zakłada takie prowadzenie procesu kształcenia, gdzie języka obcego używa się jako narzędzia do rozwijania wiedzy dziecka w określonych obszarach, np. przyrodniczym, matematycznym, historycznym, geograficznym itd. Aby stosować to podejście, należy nieco inaczej spojrzeć na nauczanie języka obcego dzieci, gdyż ten etap edukacyjny często kojarzy się z nauczaniem podstawowych słów czy zwrotów. Należy zachęcać uczniów do bycia swoistymi „detektywami językowym” i pracować z wykorzystaniem różnych technik. Należy dbać o to, aby rozwijać pewność siebie dzieci w zakresie używania języka, pamiętając przy tym, że małe dzieci często bez problemu rozumieją znaczenie wypowiedzi bez konieczności rozumienia poszczególnych słów.

Korzyści ze stosowania podejścia CLIL przedstawia się często techniką 4Cs (cztery C), skupiając się na zaletach związanych z materiałem nauczania (ang. *content*), ze wspieraniem procesów poznawczych (ang. *cognition*), a także ze wspieraniem kształtowania kompetencji komunikacyjnej (ang. *communication*) oraz kulturowej (ang. *culture*). Oto najczęściej wskazywane korzyści.

Materiał nauczania (*content*)

- CLIL pomaga integrować materiał realizowany podczas innych zajęć z tym, co dzieje się na lekcjach języka obcego.
- CLIL wspiera proces używania języka obcego do określonych celów.

Procesy poznawcze (*cognition*)

- CLIL nie skupia się jedynie na postępach dziecka w zakresie liczby zapamiętanych słów czy zwrotów, ale pomaga rozwijać zarówno kompetencje językowe, jak i wiedzę ogólną.
- CLIL sprzyja wspieraniu rozwoju poznawczego dziecka podczas zajęć z języków obcych.
- CLIL wspiera kreatywność dzieci w zakresie używania języka do określonych celów.
- CLIL wspiera intuicyjne tworzenie reguł przez dzieci oraz daje dzieciom możliwość doświadczenia języka w określonym kontekście, a nie tylko poznania poszczególnych słów.

Komunikacja (*communication*)

- CLIL angażuje dziecko w konstruowanie nowej wiedzy i umiejętności za pośrednictwem języka.
- CLIL stwarza liczne możliwości interakcji pomiędzy nauczycielem i dziećmi, a także pomiędzy samymi uczniami.

Kultura (*culture*)

- CLIL stanowi doskonałe narzędzie do pokazywania związków pomiędzy językiem a kulturą, pomaga w kształtowaniu właściwych podstaw do poznawania obcych języków i kultur.

W podejściu CLIL ważny jest bogaty i starannie dobrany materiał językowy (ang. *rich input*), który będzie stymulował intuicyjne tworzenie reguł przez uczących się. Aby tak się stało, należy zostawić dzieciom czas na oswojenie się z nowym słownictwem, a także akceptować niepełne czy nawet błędne wypowiedzi przy jednoczesnym dostarczaniu wielu poprawnych wzorców językowych. Istotne znaczenie ma ilość i jakość wprowadzanego materiału językowego. Warto pamiętać, że chóralne powtarzanie i budowanie wypowiedzi według wzorca tylko pozornie przyspieszają proces uczenia się języka obcego. Powtarzanie jest nieodzowne, ale warto organizować takie sytuacje, w których uczący się mogą stosować nowe słowa i zwroty w wielu różnych kontekstach językowych.

Formy pracy

W nauczaniu języka obcego dzieci w wieku przedszkolnym bardzo ważne jest czynne wykorzystanie ich naturalnego i swobodnego podejścia do przyswajania języka. W tym wieku dzieci zapamiętują nowo poznane słowa, powtarzając je głośno i uczą się poprzez ruch, doznania wzrokowe i słuchowe, lubią śpiewać piosenki.

W nauce wykorzystują wszystkie zmysły oraz naturalną ruchliwość. Niezbędne jest więc stosowanie form pracy ukierunkowanych na rozwijanie aktywności dziecka przy jednoczesnym dostosowaniu ich do indywidualnych potrzeb i zainteresowań dzieci. Zajęcia dla przedszkolaków nie mogą przypominać lekcji dla dorosłych.

Krótką charakterystyka poszczególnych form pracy

Nauczanie frontalne

Nauczyciel jest tutaj w ośrodku zainteresowania i instruuje uczniów, co mają robić. Dobre nauczanie frontalne powinno być tak zorganizowane, aby wspierać samodzielność uczniów. Nauczyciel powinien jednak pamiętać o tym, aby:

- zadania były w taki sposób konstruowane, aby nie zawierały wprost rozwiązań, bądź by rozwiązania nie były zbyt oczywiste,
- zachęcać uczniów do aktywności na forum całej grupy,
- wyjaśniać, dlaczego uczniowie mają wykonywać dane zadanie,
- stosować media w celu wizualizacji treści,
- w trakcie mini wykładu nadać mu jasną strukturę i prezentować w sposób zrozumiały i dopasowany do poziomu uczniów,
- fazy pogadanki w pracy na forum całej grupy były raczej krótkie i treściwe,
- zaplanować fazy umożliwiające uczniom refleksję nad omawianym tematem.

Znaczenie tej formy pracy dla wspierania samodzielności uczniów: możliwość uczenia się poprzez naśladowanie.

Praca parami oraz praca zespołowa

Obie ww. formy pracy omawiane są łącznie, ponieważ charakteryzują je podobne cechy.

Praca parami i praca zespołowa powinny być również tak zorganizowane, aby wspierać samodzielność uczniów. Uczniowie pracują parami lub w zespole nad wyznaczonym lub wybranym zadaniem. Przy takiej formie pracy nauczyciel powinien pamiętać o tym, aby:

- skład osobowy grupy był tak dobrany, by prowadził do wzajemnego motywowania się a nie do ewentualnej frustracji spowodowanej nietrafionym doborem osób w parze lub w zespole, w celu świadomego indywidualizowania procesu kształcenia nauczyciel może tworzyć zespoły o różnym potencjale,
- od czasu do czasu tworzyć zespoły, które będą mogły pracować razem, aby móc się potem identyfikować z efektami pracy zespołu,
- tak formułować zadania do wykonania, aby wszyscy uczniowie mogli wnieść swój wkład do efektów pracy parami bądź zespołowej,
- zapewnić przejrzystość celów i oczekiwań.

Znaczenie tej formy pracy dla wspierania samodzielności uczniów: możliwość uczenia się z mocnych stron partnera lub innych członków grupy, wspieranie aspektu relacji w kontaktach z innymi.

Praca indywidualna

Uczeń pracuje nad swoim zadaniem samodzielnie. Przy takiej formie pracy nauczyciel powinien pamiętać o tym, aby:

- zadania były tak sformułowane, aby rozwiązanie nie było oczywiste,
- zadania miały różne stopnie trudności, co pozwalać może na indywidualizację w procesie uczenia się uczniów,
- możliwe było zastosowanie różnych mediów,

- zapewnić przejrzystość celów i oczekiwań,
- indywidualizować tempo pracy poszczególnych uczniów.

Znaczenie tej formy pracy dla wspierania samodzielności uczniów: świadome i intensywne zmaganie się z zadaniem.

Podział uczniów na zespoły

Podziału na zespoły może dokonywać nauczyciel lub uczniowie sami mogą się dobierać w pary lub zespoły.

Jeśli uczniowie sami dobierają się w zespoły:

- często dobierają się wg kryterium wzajemnej sympatii,
- spada niebezpieczeństwo zaistnienia konfliktów,
- wzrasta wydajność pracy,
- niezbyt dbają o poziom rezultatu pracy,
- outsiderzy są wykluczani,
- to przy zbyt wysokim poziomie sympatii ważniejsze stają się relacje niż wydajna praca,
- nie mają potrzeby wspierania kompetencji w zakresie nawiązywania kontaktów, gdyż już cieszą się wzajemną sympatią,
- to leniwi uczniowie świadomie dołączają się do silnych grup, aby bez większego wysiłku otrzymać dobrą ocenę.

Jeśli nauczyciel dobiera uczniów do zespołów:

- brakuje często wzajemnej sympatii w zespole,
- wzrasta niebezpieczeństwo zaistnienia konfliktów,
- spada wydajność pracy,
- nauczyciel zna rezultaty pracy każdego ucznia,
- nie występuje zjawisko wykluczania outsiderów,
- wysoki poziom umiejętności rozwiązywania konfliktów, ponieważ uczniowie nawiązują nici sympatii, a co za tym idzie, lepszy efekt pracy uczniów.

Bardzo dobrym wyjściem przy tworzeniu zespołów do wykonania zadania jest umożliwienie uczniom samodzielnego wyboru grupy i uzależnienie tego wyboru od zainteresowań uczniów omawianym tematem.

Wybór formy pracy zależy od:

- kondycji psychofizycznej zespołu klasowego (uspołecznienie, wiedza, którą uczniowie dysponują, stopień przyzwyczajenia do pracy grupowej, zgranie uczniów),
- kompetencji nauczyciela i uczniów w zakresie stosowania różnych metod pracy,
- relacji między uczniami i nauczycielami,
- rodzaju zadania,
- celu/ów,
- wielkości i wyposażenia sali, czasu, który jest do dyspozycji,
- dostępnych mediów.

Nie istnieje żadne rozwiązanie, które mogłoby być patentem. Nauczyciel zawsze musi uwzględniać sytuację, informacje zwrotne od uczniów oraz bacznie obserwować uczniów w trakcie procesu uczenia się z zastosowaniem różnych form pracy.

10. Opis osiągnięć ucznia.

W okresie edukacji przedszkolnej dziecko zdobywa dużo nowych umiejętności, również w zakresie nauki języka obcego – poznaje wiele nowych słów i struktur, nabywa umiejętności rozumienia ze słuchu oraz bardzo podstawowego porozumiewania się (komunikacja ustna). Osiągnięcia poszczególnych dzieci są oczywiście zróżnicowane; każde dziecko rozwija i uczy się w swoim tempie, które zależy od wielu czynników, m.in. osobowości dziecka, jego preferencji w uczeniu się czy liczby zadań poświęconych na rozwijanie kompetencji językowych.

Nie można zapominać, że czas, w jakim uczniowie przyswajają sobie nowy materiał dydaktyczny jest bardzo zróżnicowany. Tak naprawdę wspólny dla uczniów jest jedynie moment startu. Natomiast rezultaty etapowe i końcowe będą zróżnicowane ze względu na właściwości uczniów, ich wcześniejsze doświadczenia edukacyjne oraz motywację¹⁰. Czas nauki języka obcego w przedszkolu to okres beztekstowy, kiedy dzieci nie są jeszcze w stanie pisać i czytać ani w swoim języku, ani w języku obcym.

Oto wybrane techniki kontroli osiągnięć uczniów w okresie beztekstowym:

1. Przykładowe typy ćwiczeń stosowane przy kontroli rozumienia tekstu słuchanego:

- łączenie poszczególnych elementów, np. zwierzęcia z kolorem, zgodnie z usłyszanym tekstem;
- umieszczanie osób (zwierząt, mebli, owoców, warzyw itd.) we właściwych miejscach, zgodnie z usłyszanym tekstem;
- dopasowanie ilustracji do usłyszanego tekstu;
- szeregowanie ilustracji zgodnie z treścią wysłuchanego tekstu;
- rysowanie, dorysowanie szczegółów na ilustracji;
- odpowiedzi ustne na pytania.

2. Przykładowe typy ćwiczeń do oceny sprawności mówienia:

- uczestniczenie w rozmowie;
- werbalne reagowanie na określoną sytuację językową;
- formułowanie pytań do obrazka, zdjęcia;
- odpowiadanie na pytania do obrazka, zdjęcia;
- odgadywanie treści ilustracji na podstawie zadawanych pytań;
- wyszukiwanie i nazywanie różnic na obrazkach.

Oceniając osiągnięcia dzieci, zwracamy uwagę na liczbę prawidłowych reakcji, szybkość wykonywania poleceń i włączania się do zadań, liczbę prób podejmowanych przez dzieci itd. Ze względu na specyfikę okresu beztekstowego kontrola osiągnięć edukacyjnych powinna być dokonywana konsekwentnie przez dłuższy czas. Istotne jest, aby nauczyciel opracował formę zapisu uwag dotyczących wypowiedzi ustnych dzieci, aby dawała ona obiektywny i przejrzysty obraz postępów ucznia.

11. Ocena postępów

Ocena pracy małych słuchaczy bywa stresującym i obciążającym zadaniem. Należy jednak pamiętać, że ocenianie wspiera ich osiągnięcia i koryguje niedociągnięcia, jest więc fundamentem

10 Kotarba – Kańczugowska M., (2014), *Sześciolatek na zajęciach z języka obcego. Poradnik dla nauczycieli*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji

efektywnego nauczania. Dzieci są bardzo wrażliwe na krytykę, więc nie należy przesadnie poprawiać ich wypowiedzi, a raczej doceniać nawet drobne postępy, gotowość do mówienia i uczestniczenia w sytuacjach zadaniowych. Ważne jest więc, aby podczas procesu oceniania zwracać uwagę nie tylko na postępy w wiedzy i umiejętnościach, lecz także zaangażowanie dziecka w zajęcia.

W celu stwierdzenia postępów dzieci w nauce warto wprowadzić techniki systematycznej kontroli językowych zachowań werbalnych i niewerbalnych dziecka. Monitorowanie to ważna część pracy nauczyciela, stanowiąca wyjściowy etap planowania edukacyjnego i wspomagania procesu uczenia się. Obserwacja i rejestrowanie postępów dziecka w wieku przedszkolnym oznacza zdobywanie informacji o tym, co dziecko rozumie i co potrafi samodzielnie wyrazić w języku obcym. Kontrola i ocena postępów edukacyjnych dziecka w wieku przedszkolnym powinna w swoim założeniu promować jego rozwój językowy i wyraźnie wskazywać dziecku, co zrobiło dobrze i ile potrafi.

Rodzice również mają prawo do rzetelnej informacji na temat rozwoju umiejętności dziecka na zajęciach z języka. Należy uświadomić rodzicom, że dziecko odnosi sukcesy na miarę swoich możliwości.

Dziecko w wieku przedszkolnym czerpie motywację do nauki języka przede wszystkim z samych zajęć, jeśli są one wystarczająco atrakcyjne. Dodatkową zachętę do pracy może stanowić nagroda. Nauczyciel nie powinien jednak wynagradzać dzieci za ich osiągnięcia, lecz za wysiłek. Dzięki temu uczniowie, którym nauka sprawia trudności, mają szansę czuć się docenieni. Poza tym, warto pamiętać, że o wiele cenniejszy od samej nagrody jest dla dziecka fakt, że na nią zasłużyło, że jego starania zostały dostrzeżone.

Bibliografia

Bachman L., Palmer A., (1996), *Language Testing in Practice: Designing and Developing Useful Language Tests*, Londyn: Oxford Applied Linguistics.

Bandura A., (2007), *Teoria społecznego uczenia się*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Canale M., Swain M.M., (1980), *Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing*, „Applied Linguistics”, nr 1, s. 1–47.

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie, (2003), Warszawa: CODN.

Kielar-Turska M., (2000), *Średnie dzieciństwo. Wiek przedszkolny*, [w:] Harwas-Napierała B., Trempała J., *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka*, t. 2, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Komorowska H., (1996a), *Nauczanie języka obcego w świetle rekomendacji Rady Europy*, „Języki Obce w Szkole”, nr 2, s. 213–220.

Komorowska H., (1996b) *Sytuacja polska a rekomendacje Rady Europy w zakresie nauczania języka obcego*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4, s. 316–322.

Komorowska H., (1999), *Metodyka nauczania języka angielskiego*, Warszawa: WSiP.

Komorowska H., (2005), *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.

Kotarba M., (2007), *Przedszkolak, język obcy i... ty. Metodyka nauczania języków obcych w przedszkolach*, Pułtusk: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora.

Kotarba-Kańczugowska M., (2012), *O różnojęzycznych kompetencjach nauczycieli*, TRENDY, nr 4, s. 48–54.

Kotarba – Kańczugowska M., (2014), *Sześciolatek na zajęciach z języka obcego. Poradnik dla nauczycieli*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji

Kurcz I., (1987), *Język a reprezentacja świata w umyśle*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Rozporządzenie MEN z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

Taraszkiewicz M., (2000), *Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu*, Warszawa: Muza S.A.

Wygotski L., (1971), *Myślenie i mowa*, [w:] tegoż, *Wybrane prace psychologiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.